

I. EDITORIAL

SUPERFICIALITATEA UMANĂ ȘI CRIZA PANDEMICĂ ACTUALĂ

Prof. univ. dr. Ovidiu Predescu
Senior-editor

„Acolo unde e Suferință, e pământ sfânt”
Oscar Wilde, *De profundis*

Prima parte a anului 2020 pare să ne aducă o *criză existențială* provocată de un virus care a venit pe neașteptate în viețile noastre și care este gata să producă schimbări profunde în societatea omenească; moment de grea încercare pentru umanitate, urmat probabil de un nou mod de a trăi în cadrul comunităților locale, regionale, precum și în comunitatea globală, mult mai digitalizat decât până acum. „Este clar că asistăm la o digitalizare masivă a relațiilor umane odată cu criza și aceasta va avea un impact inevitabil (...) Viitorul va fi mult mai digital decât trecutul. Aceasta va da un impuls enorm inteligenței artificiale, dezvoltării tuturor activităților din spațiul cibernetic”¹, releva recent Antonio Guterres, secretarul general al Organizației Națiunilor Unite.

Este vorba despre o criză cu posibile urmări indezirabile asupra viitorului speciei noastre pe această planetă, dacă nu vom da dovadă de o solidaritate reală la nivelul întregii societăți omenești, precum și de un efort comun pentru combaterea pandemiei² declarate de Organizația Mondială a Sănătății. Iar acest pericol, fără a exagera cu nimic, ar fi o *criză a supraviețuirii* cu multiple verigi, precum: o criză de încredere a societății, cu deosebire la nivel decizional și la cel al informațiilor tot mai contradictorii și propagandistice, în vederea ieșirii politicianilor din

¹ *Cât de diferită va fi lumea post-COVID? Secretarul ONU avertizează că noile măsuri de control pot fi favorabile dictaturilor*, articol disponibil la adresa <https://www.digi24.ro>, accesată la 2 aprilie 2020.

² La 6 aprilie 2020, ora 9, erau la nivelul planetei: 1.274.543 de persoane infectate cu COVID-19; 69.487 de persoane decedate din cauza COVID-19 și 264.838 de pacienți vindecați, iar aceste cifre se modifică cu celeritate de la o oră la alta (<http://worldometers.info/coronavirus/>).

acest moment extrem de critic cu un prestigiu și cu o imagine cât mai puțin șifonate; o criză referitoare la leadership și calitatea clasei politice³; o criză economică generală, care ar avea, printre altele, și consecințe dintre cele mai grave asupra securității alimentare a populației; o altă financiar-bancară ori una socială, aceasta din urmă marcată de șomaj, creșterea ratei infracționale, violență extremă ș.a. Toate acestea constituie în final vulnerabilități reale la adresa securității naționale și internaționale care, urmând crizei și reșezării unui sistem medical/sanitar nemulțumitor, aflat astăzi sub asediu și cu pierderi mari în războiul cu pandemia, ar putea face mai multe victime în raport cu orice virus din această lume.

De ceva timp este stare de urgență din cauza pandemiei de coronavirus – noul coronavirus COVID-19. Un virus insidios, fără granițe, practic necunoscut și grăbit în a-și lărgi aria de răspândire pentru a curma cât mai multe vieți omenești fără deosebire de rasă, vârstă, cultură, statut social, avere, influență, sex, culoare a pielii, care a declarat război unei societăți omenești debusolate, birocratică, nepregătită suficient și lipsită în mare parte de echipamentul medical necesar pentru a-i face față, aflată în plin proces de globalizare și globalitate tot mai superficial condus și care pare că se derulează împotriva adevăratului sens al vieții – *mai binele umanității*.

„Este cea mai gravă criză cu care ne-am confruntat de la cel de-al Doilea Război Mondial”, declara recent același Antonio Guterres, într-o conferință de presă virtuală. În plus, acesta a arătat că societatea omenească în ansamblul ei planetar nu reușește să lupte coordonat împotriva coronavirusului, înfățișând, totodată, argumente în sensul că boala declanșată de COVID-19 reprezintă o amenințare pentru fiecare om și că va aduce cu ea o recesiune economică cum nu a mai existat în trecutul apropiat. Iar pentru ușurarea impactului socio-economic al pandemiei a lansat un plan în acest scop⁴.

Nu este pentru prima dată și, evident, nici pentru ultima oară când umanitatea se confruntă cu o pandemie, însă istoria ne arată că în asemenea momente de maximă pericolozitate pentru însăși esența ființei umane trebuie evitate pe cât posibil *panica, prostia, paranoia* unora sau a altora – oameni obișnuiți ori conducători –, precum și *absurditatea* unor măsuri luate de autorități sau omisiunea acestora de a adopta măsurile adecvate unei crize severe, având drept urmări, de pildă, o escaladare nejustificată a prețurilor la materiale, produse, servicii, medicamente, într-un cuvânt a speculei pe față și a corupției fără frontiere. La fel, cei aflați la putere trebuie să nu exagereze cu limitarea exercitării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și, pe cale de consecință, să împiedice abuzurile din

³ Cu referire la subiect, a se vedea pe larg, I. Chifu, *Efectele Covid-19: Naționalizarea globalizării versus accelerarea integrării globale. Locul UE*, disponibil la adresa <https://adevarul.ro>, accesată la 30 martie 2020.

⁴ În acest sens, a se vedea pe larg, *Secretarul general al ONU: „Suntem încă prea departe în lupta împotriva COVID-19”*, disponibil la adresa <https://www.digi24.ro>, accesată la 2 aprilie 2020.

partea autorităților care ar putea să încalce demnitatea umană. Astfel, distanțarea socială – o formă de izolare impusă – menită să prevină ori să estompeze răspândirea virusului, trebuie să nu blocheze prea mult timp viața socială directă dintre oameni, comunicarea doar virtuală dintre aceștia nefiind încă suficientă pentru garantarea echilibrului psihic al omului – ființă eminentamente socială. Potrivit doctorului în psihologie Andrew Solomon, distanțarea socială ne separă artificial unul de celălalt, iar când vom ieși din aceasta „va trebui să învățăm să avem încredere unul în celălalt din nou”⁵. În același timp, depinde și de cât de rezilienți psihic suntem, de a nu face din autoizolare o tragedie, de a avea capacitatea de a distinge știrile corecte de cele false de natură a ne induce teamă și nesiguranță, precum și de a ne păstra un status somatico-fiziologic echilibrat prin somn suficient și regim alimentar corespunzător noului stil de viață impus de criza virusului. Aceasta dacă ne referim doar la cei considerați sănătoși, normali. Probleme, cu siguranță, vor avea cei care se îngrijorează mai mult decât ar fi necesar, aceștia având nevoie de un ajutor psihologic minim. Adevăratele probleme le vor avea cei cu vulnerabilități genetice care favorizează apariția depresiei și anxietății în asemenea circumstanțe excepționale, dar, în special, cei care suferă deja de o tulburare depresivă și, prin urmare, sunt predispuși la exacerbarea stării respective⁶. Pe deasupra, fostul șef al Institutului de Igienă și Microbiologie Medicală din Germania, profesorul Sucharit Bhakdi, sublinia că persoanele în vârstă sunt primele victime ale izolării: „Contactele sociale și evenimentele sociale, teatrul, muzica, călătoriile, vacanțele, sportul, toate acestea îi ajută să-și prelungească viața pe pământ. (Prin izolare forțată) speranța de viață a milioane de oameni e scurtată”⁷.

Deopotrivă, se impune asigurarea unui cadru economico-social propriu democrației și statului de drept, prin adoptarea unor măsuri economice și financiar-bancare benefice atât persoanelor fizice rămase fără venituri ori cu ele diminuate, cât și întreprinderilor pentru a-și putea desfășura în continuare activitățile productive. Așa fiind, este nevoie, poate mai mult ca oricând, ca autoritățile publice să vegheze ca toate aceste restricții și măsuri, precum și altele asemenea lor, să se desfășoare într-un cadru legal conform cu convențiile internaționale pentru consacrarea și garantarea acestor drepturi și libertăți, care pentru noi românii, europeni și, totodată, cetățeni europeni în cadrul Uniunii Europene sunt: Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Altfel, evoluția acestei pandemii ar putea crea mecanisme de control perfide de natură a favoriza posibile dictaturi, susținute de

⁵ M. Jitareanu, *Ce urmează după pandemie nu va fi ușor. Oamenii vulnerabili și înspăimântați tind să aleagă tirani.* Interviu cu Andrew Solomon, disponibil la adresa www.ziare.com, accesată la 31 martie 2020.

⁶ *Ibidem.*

⁷ A. Pătrușcă, *COVID-19: Bomba care distruge civilizația pentru ca pe ruinele ei să se construiască Raiul Comunist pe pământ,* disponibil la adresa <https://evz.ro>, accesată la 29 martie 2020.

curente politice populiste și extremiste, tot mai vocale și prezente chiar în cele mai puternice democrații de pe pământ, un exemplu fiind cele din Europa Occidentală. De pildă, într-un stat membru al Uniunii Europene, mai precis în Ungaria, profitând de pandemia cu pricina, pe 30 martie a.c., parlamentul acestei țări a decis ca prim-ministrul Orban, pe termen nedeterminat, să dețină întreaga putere politică. În consecință, prin decret și ordonanță de urgență, acesta „poate pedepsi jurnaliști dacă se va considera că răspândesc știri neconforme cu realitatea...”, poate pedepsi cetățenii care nu se supun și a încercat (și parțial a reușit) să închidă granițele țării cu toate statele Uniunii Europene și cu Ucraina”⁸.

Mai mult sau mai puțin impus, este momentul reflecțiilor, dar și al comportamentelor corespunzătoare în asemenea situații la limită în legătură cu ceea ce suntem și, mai ales, asupra a ceea ce vrem să devenim noi și urmașii noștri într-o lume extrem de instabilă și de imprevizibilă.

Departate de semeni și de rutina socială zilnică, retras în biroul de acasă și conectat mai mult ca oricând la internet, din când în când evadez din închisoarea online impusă de vremuri și de veac pentru a-mi îndrepta atenția asupra volumelor de pe rafturile bibliotecii din fața mea.

Astfel, îl redescopăr pe Oscar Wilde cu al său monolog dramatic *De profundis*⁹ scris în închisoarea Majestății Sale, din Reading, Marea Britanie, acum 123 de ani. Acesta arată că viciul suprem este *superficialitatea*¹⁰. Adică, a aborda cu ușurință lucrurile și problemele esențiale ale vieții, a nu le putea înțelege cu adevărat; a nesocoti experiențele negative fără a învăța mai nimic din ele, ceea ce înseamnă a ne minți pe noi înșine, oprind astfel dezvoltarea unor metode și mijloace care ne-ar feri de repetarea lor la un nivel și mai primejdios. Și tot Oscar Wilde ne mai spune că marele secret al vieții este *suferința*, ea fiind ascunsă în toate¹¹. Deopotrivă, pentru cunoscutul dramaturg și promotor al estetismului, *voința* este fundamentul caracterului individului care se remarcă mai ales în momentele importante ale vieții omului¹².

Mutatis mutandis, o spunem aici răspicat: deși au fost avertizați în repetate rânduri, oamenii în frunte cu mai marii lor au dat dovadă de prea multă superficialitate și lipsă de voință în gestionarea corespunzătoare a aspectelor importante ale vieții, alegând aproape de fiecare dată cu ușurință calea neasumării răspunderilor reale ce le reveneau. Mă refer aici la cei care au guvernat și care guvernează în prezent țările și popoarele acestora, dar și la oamenii obișnuiți care au nesocotit obligația pe care o aveau mai întâi față de ei înșiși, dar și față de societate în ansamblu, aceea de a sancționa la timp derapajele politice, economice și sociale ale

⁸ A. Țăranu, *Cum sună schimbarea?*, articol disponibil la adresa www.ziare.com, accesată la 4 aprilie 2020.

⁹ Oscar Wilde, *De profundis*, Editura Humanitas, București, 2017.

¹⁰ *Idem*, *op. cit.*, p. 75.

¹¹ *Ibidem*, p. 82.

¹² *Ibidem*, pp. 13 și 15.

decidenților de ieri și de azi. Așa și numai așa, o mare parte a omenirii îndură și azi, în plin avânt al erei digitale și al inteligenței artificiale, povara sărăciei. Un exemplu nefericit îl oferă actualmente a opta economie a lumii – Italia – crunt lovită de COVID-19, unde familiile întregi suferă de foame și sunt obligate să cerșească în fața magazinelor alimentare, asemenea cetățenilor din state cu un potențial economic scăzut¹³; așa și numai așa mor în continuare prea mulți oameni de boli incurabile, de epidemii de tot felul, precum și din cauza poluării mediului, „a înrăutățirii dezastrelor asociate climei, de la incendii de vegetație la secetă”¹⁴. În loc să investească masiv în promovarea cercetării științifice pentru descoperirea de noi tratamente, vaccinuri și medicamente, în loc să doteze serviciile sanitare cu echipamentele medicale necesare pentru a putea lupta de la egal la egal cu epidemiile și chiar cu pandemiile, sistemele sanitare fiind în prezent insuficient finanțate și pregătite să facă față unor epidemii de mare amploare, precum COVID-19, în loc să ia urgent măsuri pentru estomparea degradării rapide a mediului și a schimbărilor climatice neobișnuite, de pildă, prin accentuarea distrugerii pădurilor ori prin poluarea aerului provocată de utilizarea combustibililor fosili, clasa politică de oriunde preferă să adopte măsuri superficiale, ineficiente, care, în situații cum este pandemia actuală, atentează grav la siguranța sanitară a societății omenеști.

Așa și numai așa s-a ajuns azi ca multe țări, unele cunoscute ca fiind foarte dezvoltate și cu un nivel de trai ridicat, să-și închidă practic cetățenii în case de teama răspândirii coronavirusului, să interzică în totalitate adunările publice, de la cele cu caracter sportiv la cele culturale, să estompeze activitățile economice și să falimenteze multe firme mici și mijlocii, precum și să pericliteze locurile de muncă ale multor oameni. Dar, mai ales, să-și reveleze, în toată tristețea ei, neputința în fața morții miilor și miilor de oameni infectați cu coronavirus. Și nici nu vreau să mă gândesc la numărul jertfelor umane când se va atinge maximul pandemiei. Și, în special, la ce va urma după aceea.

De-a dreptul dramatică în aceste momente este criza de echipamente medicale de protecție și de urgență (măști și combinezoane de protecție, precum și alte echipamente individuale de protecție, ventilatoare, materiale de laborator, teste etc.). Mai mult, numărul spitalelor și al paturilor pentru tratarea bolnavilor de coronavirus este insuficient, în timp ce medicii aflați în prima linie a războiului pe care sistemul medical/sanitar îl poartă acum împotriva virusului ucigaș, de la care normal așteptăm să fim vindecați, sunt ei înșiși infectați. Astfel, tot din Italia aflăm că mii de oameni infectați cu noul coronavirus erau pur și simplu lăsați să moară „pentru că spitalele nu erau capabile să-i mai interneze”¹⁵.

¹³ A. Țăranu, *cit. supra*.

¹⁴ Pentru mai multe detalii a se vedea M. Stan, *Pandemia de coronavirus e o FEREAȘTRĂ către AMENINȚĂRILE climatice viitoare, apreciază experți în domeniul medical, articol disponibil la adresa <https://www.stiripesurse.ro>, accesată la 1 aprilie 2020.*

¹⁵ A. Țăranu, *cit. supra*.

Așadar, superficialitatea acțiunilor umane în soluționarea problemelor semnificative ale societății omenеști, cum ar fi sănătatea oamenilor din generațiile prezente, dar și din cele următoare, ca țel suprem al societății, egoismul, lipsa de voință și faptul că nu se dorește de mai marii acestei lumi – din cauza unor interese personale și de grup – să se ajungă la miezul, la esența lucrurilor care contează cu adevărat în ecuația vieții au generat și generează în lume durere în sufletele celor mai mulți dintre semenii noștri.

Cred că, în sfârșit, a venit vremea ca *profesionalismul, meritocrația și elitele calificate* să decidă, să conducă societatea în vederea dezvoltării ei sustenabile și durabile. Aceasta ar însemna un lucru bun și un punct de pornire pentru a înțelege locul și rostul nostru într-o societate care face față tot mai greu provocărilor și amenințărilor de toate felurile – de la catastrofe naturale până la cele care pun în pericol major sănătatea publică la nivel mondial, viața însăși și miracolul din aura ei.

În mod egal, apreciez că din această criză trebuie să ieșim cu lecțiile învățate, și anume, că numai printr-un efort uman comun, deci printr-o soluție globală, putem preveni și combate atât criza pandemică, cât și criza economică. La fel, „criza ne învață și că trebuie să avem planuri pentru a putea valorifica ceea ce avem la nivel național, să dotăm tot timpul rezervele naționale cu produsele absolut necesare în caz de criză, nu numai în timp de război”¹⁶.

În ceea ce privește România, cred că a venit momentul să-și reconstruiască măcar o parte din capacitățile de producție, distruse cu prea multă ușurință în ultimii 30 de ani, pentru a-și asigura o bună parte din bunurile necesare existenței și dezvoltării societății românești, după cum vedem atât de necesare în timpul crizelor majore.

Iar eu mai sper că din acest război cu noul coronavirus, Uniunea Europeană ar trebui să devină mai unită și mai rezilientă ca niciodată în pofida slăbiciunilor evidente de care a dat dovadă – asupra cărora nu voi insista aici – pe perioada pandemiei.

În concluzie, mai avem încă timp, nu prea mult însă, pentru a da dovadă, în sfârșit, de responsabilitate, solidaritate, înțelegere și voință în luarea deciziilor necesare pentru soarta omenirii. Pentru existența și viitorul nostru, al tuturor pe Terra.

¹⁶ I. Chifu, *cit. supra*.